

آموزش جنبه‌های مختلف فعل

آین داف

ترجمه سید محمد رضا هاشمی

مقدمه:

در این بخش به بررسی چهار جنبه از فعل می‌پردازیم: وجه وصفی، وجه مجهول، نحوه بیان شرط و نحوه بیان زمان.

در بررسی این چهار جنبه از فعل توجه ما معطوف به تأثیر زبان مبدأ بر زبان مقصد است. وقتی از تأثیر صحبت می‌کنیم، منظورمان تأثیر الفاظ نیست، در اینجا به کلمات کاری نداریم. منظور ما تأثیر ساختارها یا قالب جملات متن مبدأ بر ترجمه است. بدیهی است که جملات انگلیسی با ساختارهایی بیان می‌شود که در زبان انگلیسی متداول است، ساختارهایی مشابه ساختارهای انگلیسی (مثلاً ساختارهای مجهول یا شرطی) ممکن است در زبانهای دیگر نیز وجود داشته باشد ولی بسامد یا نوع کاربرد آنها الزاماً مانند ساختارهای مشابه انگلیسی‌شان نباشد. با این وجود چون زبان متن، انگلیسی است، طبیعتاً دانشجوی سعی می‌کند به ساختارهای متن اصلی وفادار بماند و در نتیجه در جستجوی ساختارهای مناسب‌تر بر نمی‌آید. برای مثال به ساختار مجهول جمله زیر توجه کنید:

Society of Authors: You are invited to the Society's AGM, which will be followed by an "Any Questions" discussion.

استفاده از ساختار مجهول در چنین بافتی در زبان انگلیسی بسیار متداول است. اما آیا این مطلب در مورد زبان مقصد نیز صادق است؟ آیا در زبان مقصد روان‌تر نیست اگر افعال جمله را بصورت معلوم بیان کنیم؟ منظور از این سخن این نیست که ساختارهای متن اصلی را حتماً باید به ساختارهای دیگری تبدیل کنیم. منظور این است که در ترجمه نباید لزوماً ساختارهای متن اصلی را عیناً بکار گرفت.

گفتیم که باید از تأثیر نابجای زبان مبدأ بر زبان ترجمه جلوگیری کرد. فایده این کار این است که مترجم از قابلیت‌ها و استعدادهای زبان مقصد برای بیان مفاهیم غافل نمی‌ماند. برای مثال مترجم ممکن است بتواند مفهومی را که با دو یا سه کلمه در زبان مبدأ بیان شده است با یک کلمه بیان کند و علاوه بر صرفه‌جویی در کلمه، دقت و وضوح متن را نیز افزایش بدهد. در دستورالعملهای مربوط به نحوه آموزش ترجمه در این فصل، تأکید کرده‌ام که در مواردی دانشجویان شفاهی ترجمه کنند و نیز ترجمه‌های خود را با یکدیگر مقایسه

کنند. گاه بهترین ترجمه وقتی بدست می‌آید که شفاهی ترجمه می‌کنیم. برای ترجمه لازمست تأمل کنیم اما نباید وسواس نشان بدهیم. اگر چه گفته «عقل دو نفر بیشتر از عقل یک نفر است.» همیشه صادق نیست، اما این گفته در مورد ترجمه صادق است و مسلماً مشورت دانشجویان با یکدیگر مفید بوده و آنها را به انتخاب بهتر هدایت می‌کند.

۱ - وجه وصفی فعل (شکل وصفی فاعلی، -ing و شکل وصفی مفعولی، -ed, -en).

فرازهایی انتخاب کنید که دارای شکل‌های وصفی فاعلی و مفعولی فعل باشد. ابتدا برای آماده کردن دانشجویان تعدادی عبارت کوتاه دارای شکل‌های وصفی را روی تخته سیاه بنویسید و از دانشجویان بخواهید که آنها را شفاهی ترجمه کنند. سپس برگه‌های کار کلاسی را میان گروه‌های دو نفره تقسیم کنید تا قسمتهای ایرانیک هر فراز را کتبی و بقیه آنرا شفاهی ترجمه کنند. پس از آن گروه‌های دو نفره ترجمه‌های خود را با یکدیگر مقایسه می‌کنند. در پایان، معلم مشکلترین نمونه‌ها را با نمونه‌هایی که می‌توان آنها را به دو گونه ترجمه کرد در کلاس مطرح و درباره آنها بحث می‌کند.

در برخی از موارد ساختارهای وصفی را می‌توان به ساختارهای مصدری تبدیل کرد، برای مثال:

یادگیری انگلیسی کار ساده‌ای نیست. Learning English is not an easy thing.

شنیدن کی بود مانند دیدن. Seeing is believing.

اما در بسیاری از موارد لازم است ساختارهای وصفی متن مبدأ به ساختارهای دیگری ترجمه شود.

Supported by all the people, the President felt confident about the future.

رییس جمهور چون می‌دید همه مردم پشتیبان او هستند نسبت به آینده مطمئن بود.

Walking along the street, I met a friend I had not seen for a long time.

وقتی در خیابان قدم می‌زدم، به دوستی برخورددم که مدت‌ها او را ندیده بودم.

به چند فراز نمونه توجه کنید:

1 Taken prisoner of war, Tito was transported to a hospital in an old monastery deep in the Russian interior at Sviashk.

2 The list of rules forbade cooking in one's room, or taking food to one's room. No visitors were allowed in one's room at any time for any reason. Breathing was allowed as long as it made no noise. The same applied to sleep. Anyone who snored would wake up in the street.

3 When translating, I usually start by dictating a quick, rough translation of the foreign language text straight onto a cassette, bypassing any difficulties, if necessary devising ad hoc ways of overcoming them temporarily, and striving to get the general hang of the original, while allowing the natural rhythm of the spoken word to give the translation a shape and a flow which will not be lost by being revised and polished later on.

۲- وجه مجهول

فرازهایی انتخاب کنید که در آنها انواع ساختارهای مجهول انگلیسی به کار رفته باشد، در این بخش می‌توان از ساختارهای مجهولی که با *It* ساخته می‌شود نیز استفاده کرد:

It may be seen that / It has been observed that / It may be concluded that...

برای آماده کردن دانشجویان جملاتی نظیر جملات زیر روی تخته بنویسید و به کمک دانشجویان آنها

را ترجمه کنید:

- An opportunity not to be missed.
- Applications must be submitted by Feb, 21 st.
- These findings have yet to be confirmed.
- Rain is expected in the late afternoon.

برخی از ساختارهای مجهول در زبان انگلیسی معادل‌هایی کلیشه‌ای در زبان مقصد دارند، اما برای ترجمه بیشتر آنها نیاز به کار خلاق است. به جای تک جمله از دانشجویان خواسته‌ایم متن‌های بلندتر را ترجمه کنند زیرا بدون درک بافت جمله، دلیل استفاده از وجه مجهول فعل معلوم نمی‌شود. مجهول یک ساختار دستوری صرف نیست، بلکه کاربرد آن ممکن است دلیل معنایی نیز داشته باشد. برای درک دلیل کاربرد وجه مجهول لازم است دانشجو جغرافیای کلام و عبارات قبل و بعد از آن را نیز بداند. برای ترجمه فرازا لازم است نخست دانشجویان بافت کلام را مشخص کنند. دانشجوین فرازهای پیشنهادی را می‌توانند به صورت گروهی در کلاس یا بصورت انفرادی در خانه ترجمه کنند. ساختارهای مجهول جایگاه خاصی در زبان انگلیسی دارند و در تمامی گونه‌های زبان - از زبان فنی گرفته تا زبان محاوره - بکار می‌روند. برای مثال در زبان انگلیسی در بسیاری از تابلوها، آگهی‌ها، اخطارها یا دستورالعمل‌ها صورت مجهول فعل دیده می‌شود که با توجه به مکان و مخاطب و دیگر عوامل باقی انتخاب می‌شود. برخی از صورتهای فعل مجهول عبارتند از:

- must (not) be / should always be / is to be
- not allowed / prohibited / not prohibited
- you are reminded / informed / requested / expected

به نمونه‌هایی از جملات مجهول توجه کنید:

1 Guests are courteously reminded that no visitors are permitted in the rooms after 10 p.m.

2 The mixture to be taken three times daily after meals.

3 We regret that no change can be given for the telephone.

4 Applications must be completed in four copies. Each copy must be signed and returned, together with four passport-size photographs, to the following address.

5 For official use only. Nothing to be written in the space below.

6 Whichever party is in power, houses will have to be built, bought, heated, and lit; people will have to be clothed, fed, doctored, and buried; children will have to be reared and educated; taxes will have to be paid; food will have to be grown and processed. The party approaches to these basic aspects of being alive can only be minimally different.

۳- نحوه بیان شرط

فرازهایی تهیه کنید که انواع جملات شرطی در آنها بکار رفته باشد. این فرازها را بعنوان تکلیف به دانشجویان بدهید تا در خانه ترجمه کنند. در کلاس ترجمه‌های متفاوت هر یک از جملات را به بحث بگذارید. هدف اصلی این تمرین آموزش جملات شرطی نیست، بلکه هدف این است که دانشجویان به شباهتها و تفاوت‌های کاربرد جملات شرطی در دو زبان مبدأ و مقصد پی ببرند و دریابند که لازم نیست همیشه جمله شرطی زبان مبدأ را به جمله شرطی در زبان مقصد ترجمه کرد، بلکه گاه می‌توان همان مفهوم را به صورتی دیگر بیان کرد. اینهم نمونه‌ای از فرازی بلند دارای جملات شرطی:

If you are invited to an English home, at five o'clock in the morning you get a cup of tea... Then you have tea for breakfast; then you have tea at eleven o'clock in the morning; then after lunch; then you have tea for tea; then after supper; and again at eleven o'clock at night.

You must not refuse any additional cups of tea under the following circumstances: if it is hot; if it is cold; if you are tired; if anybody thinks that you might be tired; if you are nervous; if you are gay; if you feel like it; if you do not feel like it; if you have had no tea for some time; if you have just had a cup.

۴- نحوه بیان زمان

فرازهایی انتخاب کنید که در آنها جملاتی به زبانهای مختلف وجود داشته باشد. فرازها را به دانشجویان بدهید تا در خانه ترجمه کنند. سپس ترجمه‌های متفاوت دانشجویان را در کلاس به بحث بگذارید. مفاهیم گذشته، حال و آینده در تمامی زبانها مشترک است، اما نحوه ادراک زمان و تقسیم‌بندی آن در زبانهای مختلف یکسان نیست. در تمریناتی که در این بخش ارائه می‌شود دانشجویان یاد می‌گیرند که لازم نیست الگوهای زمانی متن مبدأ را عیناً در ترجمه حفظ کرد، بلکه باید از الگوهای عرفی زبان مقصد برای بیان زمان استفاده کرد. فراز نمونه:

Until he became acquainted with the operas of Mozart, Haydn had composed works for the stage with some regularity. He had been taking a pride in these and especially in 'Armida', the last composed for Esterhaza, but once he recognized the superiority of Mozart's works in this field, without any feeling of jealousy, he lost interest in composing operas.